

Данилович К.Ю.
*студентка філософського факультету
Київського національного університету імені Тараса
Шевченка*

МОНДІАЛІЗМ ЯК ТЕОРІЯ ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ: ПОЛІТОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Початок третього тисячоліття ознаменувався новим етапом трансформації й еволюції людства у всіх сферах його життя. На тлі цих трансформацій постало питання про саму суть поняття «порядку», наше розуміння того, що має бути порядком у сучасному світі і чи потрібен цей «порядок третього тисячоліття» взагалі [5, с. 692-694].

Історично склалося так, що весь наш світ був поділений на цивілізації. Варто зазначити, що однозначного визначення того, що таке цивілізація немає. Поки що дослідники зійшлися на тому, що цивілізація є універсальним поняттям, яке вбирає в себе політичну, економічну, соціальну, культурну сфери саме людської ідентичності. Сучасні ж держави виступають у ролі імперій, яким підконтрольні декілька чи багато мікро-цивілізацій [1, с. 90]. Саме такий принцип дозволив сотні існуючих у цей час цивілізацій віртуально уніфікувати за спільними рисами в сім-вісім головних, які, на думку багатьох вчених, будуть творити історію майбутнього [5, с. 697].

У такому випадку виникає слушне питання: Якщо вдалося «об'єднати» таку кількість цивілізацій в декілька глобальних чи не варто поглибити законодавчу інтернаціоналізацію, усе загальну глобалізацію, повністю стерти культурні межі між цивілізаційними гігантами та створити одну планетарну державу? Відповідь на це питання намагаються дати дослідники мондіалізму.

Мондіалізм - це геополітична теорія створення Єдиного світу, глобалізації, злиття всіх держав та народів у єдине

планетарне утворення із встановленням Світового уряду. Передумовами мондіалізму є знищення расових, релігійних, етнічних, національних і культурних кордонів, формування світової побутової системи транснаціональними суб'єктами підприємницької діяльності [1, с. 470]. Проблема дослідження мондіалізму полягає в тому, що окремі його аспекти обговорюються досить часто, але системного аналізу, тобто аналізу можливості об'єднання не окремо законодавчих, соціальних, економічних чи політичних інститутів, а їх всіх разом і загалом, не проводиться. Вітчизняні вчені, такі як Олександр Задорожній, спробували дослідити мондіалізм саме з точки зору його системності та абсолютності [2, 3]. На основі їх досліджень я змогла виділити декілька ознак мондіалізму, які мають бути реалізовані для створення єдиної Наддержави світу:

1) Універсальне міжнародне право. За останні десятиліття було ухвалено багато конвенцій, ратифіковано договорів, у чиїх преамбулах чітко вказано «в інтересах міжнародної спільноти», «задня міжнародного миру». Деякою мірою завдяки міжнародному праву стираються кордони між державами, проте все ще світове право діє паралельно з одиничним народним державним правом, що цілком порушує концепцію універсальності мондіалізму;

2) Міжнародний суд. Подібні установи вже були створені до початку третього тисячоліття, найвідомішою та найвпливовішою з яких є Міжнародний суд ООН. Концепція сучасного міжнародного судочинства найбільше відповідає з-поміж інших аспектів мондіалізму його ідеалам, так як індивід може отримати захист та правове рішення згідно з його правами як особи, а не як громадянина окремої держави;

3) Світовий уряд. Якщо не брати до уваги різноманітні конспірологічні теорії, то були спроби запровадити світовий уряд як історично, так і шляхом пропонування різноманітних проєктів Світових держав;

4) Наднаціональність і надкультурність. Повне й

абсолютне відчуження будь-якої етнічної, духовної, національної, народної, культурної диференціації та створення Світового людства, як єдиного народу Землі є надважливим для розуміння глобальності системи мондіалізму. Ця ознака, концепція виражає, на мою думку, й суть цього поняття - повна політико-економічна й суспільно-культурна уніфікація, універсалізація та конвергенція.

З огляду на те, що мондіалізм має ряд позитивних наслідків, таких як: скасування нерівності держав, вселюдський обмін ресурсами, усезагальне проголошення прав людини й визнання спільних цінностей, взаємодопомога різних народів, задля світового блага, знищення такого поняття як війна і тд., - було створено багато концепцій мондіалізму та проєктів Світових держав.

Найглобальнішою можна вважати систему створення єдиної релігійної держави. Наприклад, християнство боролось за об'єднання всіх держав певного релігійного віросповідання під егідою Святого престолу. Намагаючись поєднати духовний закон із світським, об'єднуючи різні державні утворення, шляхом їх підкорення церкві, власне католицькій, Рим зіткнувся з невідповідністю інтересів церкви й інтересів окремих політичних утворень, духовних ідеалів та цивілізаційно-культурних особливостей [4].

Далі цікавими є роздуми Луї Монтеск'є, який створив еволюційний праобраз причин створення міжнародного права. Слабкість окремої людини змушує її шукати захист у суспільстві. Об'єднуючись, суспільства породжують держави, які згодом усвідомлюють свою ідентичність - зникає рівність і починаються війни. Саме для розв'язання військових конфліктів між державами створюється міжнародне право, за яким різні народи можуть робити одне одному якомога більше добра. Тобто за такою логікою міжнародне право створюється для налагодження рівності й миру між народами, що призведе до знищення їх самоідентичності. Неумисно Монтеск'є формулює

вже дві ознаки Світової держави за принципом мондіалізму [11].

Продовжує традицію пошуку розв'язання проблеми війни й остаточно формулює принцип Світової держави Іммануїл Кант. Він пише, що немає іншого виходу для держави, як з метою подолання природного стану війни відректися від своєї дикої «державної» свободи, прилаштуватися до публічних примусових законів і утворити таким чином державу народів. Міжнародне право в такому випадку має бути засновано на федералізмі вільних держав. Таким чином створюється Союз світу. І вперше Кант вводить також і економічний фактор об'єднання всіх народів: «Дух торгівлі, який рано чи пізно заповнить кожен народ, несумісний з війною» [10].

Подібним об'єднуючим фактором у Карла Маркса виступає пролетарський клас, і це є спробою ще більше наблизитися до концепції мондіалізму, тому що вводиться така ознака, як наднаціоналізм. «Пролетарі всіх країн, єднайтесь!» - класичний мондіалістський дуже ідеалізований заклик до надкультурного об'єднання суспільства в межах єдиного комуністичного уряду рівних народів [7].

Після повалення комуністичної влади та закінчення Холодної війни почався пошук нових концепцій мондіалізму. Класичним прикладом неомондіалізму є антиутопічний проект постісторичного існування людства Френсіса Фукуями. Філософ вважав, що після повалення соціалізму на зміну прийде капіталістичний демократичний світ, у якому інтереси однієї особи будуть до абсурдності поставленні вище інтересів суспільства. Його Світова держава майбутнього йде в розріз з мондіалістичною класичною ідеєю єдності всього людства, породжуючи новий принцип: рівне, наднаціональне, наддержавне суспільство окремих капіталістичних індивідів [8, 9].

І хоч ідея Фукуями була новаторською та оригінальною, вона мало чим відійшла від ідеалізму і певної міфічності всіх попередніх концепцій мондіалізму. На мою думку, Світова

держава - ідеалізована утопія, яка прагне позитивних змін, утвердження рівності й свободи всього людства, подолання бідності та конфліктів; і яка є абсолютно неможливою.

По-перше, давайте повернемося до питання цивілізації та їх принципових відмінностей одна від одної. У цьому контексті географічний детермінізм грає надважливу роль у принципі творенні не лише звичаїв та традицій, а й окремого законодавства [6, с. 524-526]. У залежності від географічних, природних, кліматичних чинників формуються особливі норми законодавства, які є унікальними для кожного народу. Звісно, можна припустити, що, за неможливості уніфікації абсолютно всіх правових норм, варто допустити певні регіональні розбіжності й створення аналогового місцевого законодавства, проте у такому випадку будь-яка відмінність стане тією силою, яка, врешті-решт, знищить Світову державу.

По-друге, не варто забувати й про особливості людського «Я». Жодне бажання усезагального блага, прагнення рівності та свободи не змусить людину відвернутися від власних егоїстичних інтересів. Незважаючи на системний поділ підходів до сприйняття політики, який теж, як і цивілізації, віртуально вдалося поєднати в групи (європейський антропоцентризм, мусульманська суспільна солідарність чи Великий порядок соціальної гармонії Китаю) [1, с. 414-418], проте вони не позбавлені власних внутрішньо групових конфліктів. Гоббсова концепція «Людина людині вовк», за влучним висловом Раймона Арона, перетворюється на визначення міжнародних відносин як «Війна всіх проти всіх» [6, с. 523]. Людське «Его» завжди буде стояти на ланку вище за суспільне благо, бажання припинити війну, побороти бідність та зрівняти всіх як за правами, так і за рівнем життя. Нації зруйнувати можна - людське «Его» ні.

Не розглядаючи різні релігійні чи духовні концепції, сама природа як світу, так і людини не сприяє утвердженню Світового порядку. У жодному випадку неможна знецінювати

важливість мондіалізму для сучасності та абстрагувати цей термін від практики. Необхідність ствердження усезагальних цінностей (екологічних, моральних, правових) [5, с. 706], вже існуюча обмеженість суверенітету всіх країн світу природними правами людей, економічна всезагальна залежність [5, с. 713], загроза терористичних ідеологічних війн змушують нас шукати шляхи порозумінь між державами, що призводить до прийняття міжнародних законів, створення міжнародних судів, на повернення до толерантності та терпимості. Питання постає наступне: чи необхідно для досягнення цілей, що ставить перед собою мондіалізм, створення Світового уряду? Я вважаю, що ні. Намагаючись уніфікувати всіх і все (а лише за цієї умови Єдина держава протримається довше за декілька років) призведе до знищення самого принципу мондіалізму - свободи та рівності. Окремі аспекти цієї концепції, які реально можливо втілити в життя, варто розвивати у відповідності до вимог часу.

Список використаних джерел:

1. Нартов Н.А. Геополитика: Учебник для вузов / Под ред. проф. В.И. Старовойтова. — Москва: ЮНИТИ-ДАНА, Единство, 2004.— С. 90, 414-418, 470
2. Задорожний А.В. Генезис политико-правовой идеологии мондиализма // Вестник Киевского университета / Международные отношения и международное право. - Киев, 1987. - № 24. - С. 68-74.
3. Дорош Л. Інституціоналізація мондіалізму: глобальна політика з погляду теорії латентних структур // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку [збірник наукових праць]. - Львів, 2014. - Вип. 26. - С. 94-100.
4. Буткевич О. Концепція мондіалізму як історична основа теорії права міжнародної спільноти: перший науковий аналіз майбутньої проблеми // Український часопис міжнародного права : науково-практичний журнал : міжнародне право, порівняльне правознавство / головний редактор О.В. Буткевич. -

Київ, 2017. - Спецвипуск: Присвячений пам'яті професора О.В. Задорожного. - С. 51-65

5. Політологія [Підручник для вищ. навч. закладів 3-4 рівнів акредитації] / За редакцією: Ф. М. Кирилюка.- Київ : Либідь, 2002. - С. 692-697, 706, 713.

6. Шляхтун П.П. Політологія : (теорія та історія політичної науки) / Петро Панасович Шляхтун. - Київ: Либідь, 2002. - С. 523-526

7. Маркс К. Манифест Коммунистической партии / Карл Маркс, Фридрих Энгельс. - Москва: Политиздат, 1967. - 71с.

8. Фукуяма, Ф. Конец истории и последний человек / Фрэнсис Фукуяма. — М.: АСТ, 2007. — 588 с.

9. Фукуяма Ф. Конец истории? // Вопросы философии. — 1990. — № 3. — С. 84—118.

10. Кант И. Вечный мир : философский очерк / Иммануил Кант. - Санкт-Петербург : типография П.П. Сойкина, 1905. - XXIV, 73 с.

11. Монтескье Шарль Луи де О духе законов, или об отношениях, в которых законы должны находиться к устройству каждого правления, к нравам, климату, религии, торговле, и т. д. : к чему автор прибавил новые исследования о законах римских, касающихся наследования, о законах французских и о законах феодальных / Шарль Луи де Монтескье. - Санкт-Петербург : Издательство Л.Ф. Пантелеева, 1900. - [2], ХСП, 706 с.